

RADA FUNDACJI
Halina Bortnowska-Dąbrowska
Janusz Grzelak
Michał Nawrocki
Marek Antoni Nowicki
Stefan Starczewski

ZARZĄD FUNDACJI
Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Jerzy Ciemniowski
Sekretarz: Adam Bodnar
Skarbnik: Ełżbieta Czyż
Członek Zarządu: Janina A. Kłosowska

3082/2010/MPL/AP

Warszawa, dnia 21 grudnia 2010 r.

Szanowny Pan Senator
Piotr Zientarski
Przewodniczący Komisji Ustawodawczej
Senatu RP
ul. Wiejska 6
00-902 Warszawa

W nawiązaniu do pisma z prośbą o przedstawienie opinii do projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego (druk senacki nr 1037), Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie przedstawić swoje stanowisko w tym zakresie.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka nie zgłasza zastrzeżeń do przedłożonego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego. Wprowadzenie do systemu prawnego możliwości złożenia zażalenia na postanowienia incydentalne wydane po raz pierwszy w sądzie II instancji jest rozwiązaniem, które przyczyni się do realizacji postulatów sprawiedliwości proceduralnej, który jest nieodłącznym elementem prawa do sądu gwarantowanego w art. 45 Konstytucji RP.

Projektowana nowelizacja wprowadza do Kodeksu postępowania cywilnego art. 394² umożliwiającą złożenie zażalenia na enumeratywnie wymienione postanowienia zapadłe po raz pierwszy w sądzie II instancji. Zażalenia te mają być rozpatrywane przez równorzędny skład tego samego sądu. Model odwołania poziomego jest na gruncie procedury cywilnej nowością, nie wzbudza on jednak wątpliwości co do dopuszczalności swojego zastosowania. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 2 czerwca 2010 r., sygn. SK 38/09 model poziomej kontroli postanowień incydentalnych jest jednym z dopuszczalnych rozwiązań, na które może zdecydować się ustawodawca.

Podejmując się oceny przedłożonego projektu należy mieć na uwadze przepisy, które obecnie regulują kwestie zażeń na postanowienia wydane przez sąd w II instancji. Art. 394¹ kodeksu postępowania cywilnego przewiduje w stosunku do postanowień wymienionych w § 1 i 2 możliwość zażenia do Sądu Najwyższego. W przypadku wprowadzenia opiniowanego projektu do porządku prawnego będziemy mieć do czynienia z sytuacją istnienia dwóch ścieżek postępowania z zażaleniami. Występować będzie bowiem kontrola pionowa, przeprowadzana przez Sąd Najwyższy (art. 394¹ § 1 i 2), oraz pozioma przeprowadzana przez równorzędny skład tego samego sądu (projektowany art. 394²). O zastosowaniu konkretnej drogi decydować ma przedmiot postanowienia, na które składane jest zażalenie. Kryteria jakimi posłużył się w tym przypadku ustawodawca przy podziale zażeń na te, które mają

być przedmiotem kontroli Sądu Najwyższego i te, które będą rozpatrywane przez inny skład sędziowski tego samego sądu są niejasne. Nie sposób się ich także doszukać w uzasadnieniu projektu.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie jednocześnie zwrócić uwagę, że kwestie możliwości zażalenia postanowienia sądu wydanego po raz pierwszy w II instancji są przedmiotem projektu z dnia 25 października 2010 r. (druk senacki nr 1012), który dodaje pkt 3 do art. 394¹ § 1, przewidując możliwość złożenia przez strony zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie o oddaleniu wniosku o wyłączeniu sędziego. Projekt ten wykonuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 czerwca 2010 r., SK 38/09. Chociaż projektodawca w tym przypadku nie zdecydował się, tak jak w opiniowanym projekcie, na wykorzystanie modelu kontroli poziomej, to przedmiot regulacji obu tych projektów wydaje się być niemal tożsamy. Nie do końca zrozumiały jest zatem powód, dla którego uregulowanie powyższych kwestii przeprowadzane jest w dwóch oddzielnych projektach i w odmienny sposób.

Katalog postanowień wydawanych przez sąd II instancji, na które przysługuje zażalenie podlega nieustannemu rozszerzaniu. Poza tym należy wspomnieć o ustawie z dnia 19 marca 2009 r. (Dz. U. Nr 69, poz. 592). Ustawą tą wprowadzony został do art. 394¹ § 2 pkt 2, umożliwiający składanie zażalenia na postanowienia co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Nowelizacja ta wykonywała wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r. (sygn. akt SK 3/05).

W ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wskazuje, że katalog postanowień wydawanych przez sąd II instancji, na które powinno przysługiwać zażalenie jest obecnie w Kodeksie postępowania cywilnego określony zbyt wąsko. W Trybunale Konstytucyjnym znajduje się sprawa ze skargi konstytucyjnej Wiesława Ch. (sygn. SK 17/10) dotycząca braku możliwości zażalenia postanowienia sądu wydanego w II instancji w zakresie nadania klauzuli wykonalności. Dotychczasowa linia orzecznicza Trybunału Konstytucyjnego daje powody, by przypuszczać, że Trybunał Konstytucyjny stwierdzi niekonstytucyjność braku możliwości złożenia zażalenia w sprawie nadania klauzuli wykonalności. W związku z tym w ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka niezbędne jest dokonanie gruntownego przeglądu postanowień, które mogą być wydawane przez sąd w II instancji pod kątem tego, czy powinno na nie przysługiwać zażalenie.

Wykonywanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego przez Senat jest działalnością ogromnie odpowiedzialną oraz mającą znaczenie dla funkcjonowania państwa. Nie powinno się ono jednak sprowadzać jedynie do prostego wykonania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Problemy w nich sygnalizowane powinny być bowiem punktem wyjścia do szerszej analizy obowiązującego stanu prawnego, mającej na celu uniknięcie kolejnych wyroków Trybunału Konstytucyjnego stwierdzających naruszenie konstytucyjnych praw jednostki.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

[Handwritten signature]

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
PREZES ZARZĄDU

[Handwritten signature]
Danuta Przywara